

POPOVNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnistvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. V šolo národno pesem. — Kvintilijan in socijalne razmere v njegovi dobi. — Učne slike iz prirodoписа. — Izleti po Zgornji Savinjski dolini. — Književno poročilo. — Iz „zaveze slov. uč. društev.“ — Dopisi. — Razne stvari — Poziv. — Natečaji.

V šolo národno pesem!

Sree Slovenca je kakor tvorek vosek, ki se udaja najrahlješemu pritisku. Pojavlja se ta mehkoča čuvstva eminentno v njegovi pesmi. Je-li pri delu, bodisi na žitnem polju, bodisi po vinskih goricah, ali v krogu dobrih prijateljev posebno razveseljen, hipoma odpre se mu nehoté živahnih čutov prepolno srce, in, kar je znotraj, vse mora na dan — v zvonodoneči pesmi. — Ko se v jeseni fantje pripravljajo na odhod služiti cesarja in se rosnih oči poslavljajoč od svojih ljubih domačinov zbirajo na vaški trati, — kakó se jim stopé vsi bridki čuti in misli v premilo pesem! Kdo še jih ni čul teh k sreč segajočih pesmi, katere so morda na istem potu peli vže naši pradedje! Národ naš je v obče pozna na daleč in široko ter v njih razodeva svojo bitnost. Pravimo jim zato tudi národne pesmi.

Ljudska šola ima nalogo podučiti in oblažiti mladi zárod. Da poslednje doseže, kaj ji zamore služiti v to bolje nego národna pesem! — A ni li umetna pesem ravno toliko vredna ali pa še več? Pri nas na deželi nikar; kajti ne razume je niti mladina, niti odrasli národ. Kakor svitlo pomladnje solnce preganja zastaran led in vsuševa mlakuže, namesto njih pa iz zemlje privabi tisoč in tisoč najkrasnejših cvetov, jednako vpljiva na človeško srce lepa národna pesem. Kjer se ta glasi, strasti krdelo zbeží.

Odkar naš rajni Slomšek večni pokoj vživa, pogrešalo je naše ljudstvo v petju pravega budnika. Starih pesmi se je vže marsikdo naveličaval, novih národnih se v šoli ni naučil in vzel je, kar je dobiti mogel, četudi nesramno voglarsko klofačo. Kaj pomaga, ako se rabi tu ali tam marsikaj lepega, če pa domovina prek devete lese o tem že nič ne vé!

Temu odpomoči, izdala je slavna „Glasbena Matica“ v Ljubljani že l. 1885. dva zvezka Janko Žirovnik-ovih národnih pesmi z napevi. Slavni naš skladatelj g. dr. G. Ipavie je sprejel va-se jedro národne glasbe slovenske, opilil jo ter oblaženo spet národu vrnil v celi vrsti najlepših napevov. Tudi g. H. Volarič podal nam je prav lični zvezek národnih pesmi s Kobarida. In prav sedaj trudi se g. G. Majcen, podati nam za par cesarskih pogačic dosti lepega gradiva za šolo. Posebno III. snopič (ki se, kakor slišimo, marljivo tiska) je neki poln národnega blaga.

Posebno dober pevec je štajerski Dolanec. Tega sem se prepričal sam pri sv. Jurju ob Ščavnici, kjer sem imel čast, preteklih par let voditi petje v vseh štirih razredih. Po naključju sem tja zanesel národno pesem, nje izvanredni uspeh me je pa čudno iznenadil. Ščavniška mladina mi jo je pela s silnim navdušenjem. Pol ure pred podukom — saj v predpisani eni sami urici na teden se ne more mnogokaj doseči — preigral in zapel sem parkrat novo pesem, navzmes že znane ponavljal, in še predno se je mladi roj razšel, bil mu je lep napev gotova last. Učencev k temu siliti mi ni bilo treba. Kar prosili so me, da bi prinesel gosli. Ta neprisiljen posel bil nam je zelo prijeten! Rad sem pohvalil mladino, da je v šolo in domu gredé tudi prepevala. Tako je marsikaka lagodnost izostala. Doma so novo pesem hitro znala odrasla dekleta in po njih malone vsi drugi. Zvečer pa, ko je srebrblični nebesni pastir v sinji višavi prignal zlatooke ovčice na pašo, takrat navadno so mi donele na uho krasne národne melodije od vseh strani, da mi je srce veselja poskakovalo.

Tudi v Jarenini med Goričani vrio prospeva národna pesem. „Pobič sem star še le 18 let“ itd. pojó že po celi fari. Nedavno so učenci III. in IV. razreda iz šole gredóč prepevali ter zato na Jareninskem dvoru od gospé kruha dobili. Kako so bili tega veseli!

Naj imenujem tú nekaj národnih ali njim sorodnih napevov, katerih se je prosti národ po učencih mi najbolje poprijel. Taki so: „Pobič sem star še le 18 let“, „Tam za turskim gričem“, „Oj, ta vojaški boben“, „Ena ptičca priletela“, „Gozdič je že zelen“, „Rasti rožmarin“, „Mal' postojmo“ i. dr. (J. Žirovnik, I. in II. zv.). „Tašici v slovo“ (G. Majcen); „Kmet“ (F. Jamšek); „Rožmarin“, „Popotnik“, „Kukavica“ (Volarič); „Mornarska“, „Mrak“ i. dr. (G. Ipavic); „Lavdon“ (napev iz Kocijančič-eve zbirke); Stegnarjev šopek: „Ločitev“, „Predica“, „Pri zibeli“, „Ljubezen do domovine“, „Siničja tožba“, „Na sprehodu“, „Mlatič“, „Popotnica vojaška“, Kànon dvoglasni štev. 6, 8 in 52, Kànon triglasni štev. 11 itd.; „Kdo rojen prihodnjih“, „Vjetega ptičca tožba“ (po národni) i. dr. Prvih treh in še več ložjih se tudi učenci I. razreda kar igraje naučé. Se vé, da mora biti pesem za šolo lepa po obliki in vsebini, a marsikaj dobrega si lahko misleč učitelj sam za mladino priproji. Lepa mesta v tenoru ali basu vsprejme za vodilni glas, krasnim napevom podloži druge besede, to ali uno pesem poje za eden, dva, tri glase nižje itd.

Kdor je na tak način po lestvici národne pesmi dospel do umetne, žal mu nikol več ne bo. Približal je s tem šolo domu, poravnal protivja med njima ter ob enem služil domovini, Bogu in cesarju.

V šolo národno pesem!

Svitoslav Hauptman.

Kvintilijan in socijalne razmere v njegovi dobi.

(F. Brežnik.)

Ako hočemo namen Kvintilijanovega pouka o govorništvu prav razumeti in zasluge njegove v oziru vzgoje in pouka natančno oceniti, moramo premotriti razmere življenja, ki se je razvilo v Rimu v prvem kristjanskem stoletju. V

Rimu je živel v tej dobi blizu poldruega milijona ljudi, med temi eden milijon sožnjev. Ostali prebivalci so bili ali bogatini ali berači; srednji stan pa je bil celó izginil, ker so vse posle opravljali sožnji. Neizmerne vsote denarja, katerega so naplenili v premaganih mestih in deželah, pripomogle so rimskim mogotcem, da so začeli čudovito potratno in razkošno živeti. Za obede, obleko, nakit, igre in velikanska in krasna poslopja so porabili na stotine milijonov. Toda v taki razkošnosti in potratu je živelo prav malo Rimljanov. To so bili senatorji (600), vitezi (10.000) in nekaj oderuhov in trgovcev. Večina prebivalcev pa je žvela od poljskih pridelkov, osobito od žita, katero jim je ali država darovala ali cesar, toraj od milih darov.

Po tem takem niso bili Rimljani te dobe, v katerej je živel Kvintilijan, celó nič podobni onim republikanske dobe. Ljudovlada se je bila umaknila cesarstvu, ker Rimljani niso bili več sposobni prenašati svobode. Mesto onih krepostij, ki so dičile Rimljane republikanske dobe, zavzele so najgrše napake in najhujša izprijenost. Brezverstvo se je bilo tako razširilo, da najblažjega čuta pobožnosti niso več poznali; sicer so javno še hlinili običajno bogočastje, toda srea njihova bila so prazna bogaboječnosti. Ljubezen, ona sveta vez, ki veže s čudovito udanostjo moža na ženo, otroke na roditelje, prijatelja na prijatelja, bila je skoraj celó izginila, in če se je kje pokazala, služila je ali najpodlejším nakanam, ali pa je bila preganjana. Ljubezen do domovine, ki je za časa ljudovlade toliko vrlih činov povzročila, tičala je sedaj le v trebuhu. Zmernost, katero imenuje Sokrat vir vseh krepostij, izpodrinili sta grozna nezmernost in požrešnost. Nepoštenost in krivičnost sta vladali v zasebnem in javnem življenju. Najgrozovitejši pa je bil propad npravstvenosti. Tacit (annal. III, 55) imenuje čas od Akcijske bitke do cesarja Galbe dobo največje nenpravstvenosti in pohotnosti. Zadnji posledek realistske vzgoje in olike pri Rimljanih je bil strašen materijalizem, v katerem je poginila rimska vera, npravstvenost, država in rodbina.

Poleg grozne izprijenosti pa se je razvila najvišja formalna olika. Za pesništvo in umetnost je nastopila zlata doba; toda iz pesništva je izginil starorimski znak in izprazneno mesto je zavzela hlimba in prilizenost, umetnost pa je služila gizdavosti in šegi, za kar so potratili Rimljani velikanske vsote. Sicer so sodobni pisatelji izprijenost in pregrehe natančno vzpoznali in je tudi bičali. Tako pravi Horacij (Od. III, 6): „Ni še odraslo dekle, vže se uči nesramnih plesov in pohotnica se uri v nesramnem namigovanju, in od nežnih let vže hrepeni po nečisti ljubezni; potem (ko je odrasla in se omožila) išče si, medtem ko njen mož pri vincu sedi, mlajših ljubimcev in ne izbira, komu da bi se udala v nedovoljeno slast; ampak celó vpričo moža se poda, bodi si, da je kliče kramar, bodisi da kak hispanski trgovec, ki jej nesramnost sè zlatom plača. Ne od takih roditeljev, pravi Horacij dalje, bila je ona mladina; ki je nekda j morje rudečila s punsko krvjo, ki je potolkla Pira in krutega Hanibala“. Zatorej svari Horacij malopridne sodobnike z grozečimi besedami ter jih opominja pokoriti se bogovom. Perzij je z vso silo svoje satirske žile zabičaval popačenim Rimljanom načela stojske filozofije in hotel takó zadušiti grozno nenpravstvenost in pohotnost. Še huje je pikal izprijene sodobnike satirik Invenal, ki je razkril sè svojimi satirami grozno brezdnó pogreznenosti moškega in ženskega spola,

Toda vse to ni nič pomagalo. Žalibože da so nastopili tudi taki pesniki, ki so popačenost pospeševali n. pr. Marcijal, jako dovtipen in včasih trpek pesnik, ki je pa vso spolno nesramnost in nečistot z groznimi barvami naslikal in se s to nesnago laskal in prikupoval cesarju Domicijanu in pohotnim meščanom. Jednako nesramna je bila muza Ovidijeva v prvi dobi.

Ta izprijenost je imela zelo slabe nasledke posebno gledé na vzgojo otrok. V imovitih¹⁾ in imenitnih rodbinah so oddajale matrone, ki so v prejšnjih časih same otroke dojile in vzgajale ter ponosne bile le za otroke živeti, a sedaj ves čas porabliale za lepoticenje, pojedine in kratkočasenje, vže novorojence malovrednim grškim sožnjem. Ko so otroci nekoliko vzrasli, bili so v varstvo izročeni ničvrednim in izprijenim sožnjem, od katerih se otroci niso kakor v prejšnjih časih od matere ali kake stare sorodnice učili dostojnosti, poštenosti in lepega vedenja ter vzraščali v nedolžnosti, ampak učili so se prazne blebetavosti, nedostojnosti in ošabnosti in se kmalo seznanili z vsemi bedastocami in neumnostmi rimskega mesta.

A tudi v teh strašnih časih propadanja rimskega ljudstva nahajamo vrlih mož, ki so kakor močni stebri se upirali občenemu propadu in vrla načela o vzgoji in oliki razširjali. Taki učitelji in pospešitelji poštene vzgoje in prave olike so bili Seneka, Kvintilijan, Tacit in oba Plinija. Najvažnejši izmed teh strokovnjakov je gledé na vzgojo in pouk Kvintilijan, čegar življenje in delovanje hočem v sledečem obširneje popisati.

Poročila o življenju Marka Fabija Kvintilijana so zelo borna in pomanjkljiva. Nekateri stvari se dajo sicer nekoliko razjasniti, ako primerjamo razna poročila s Kvintilijanovimi izjavami v govorniškem pouku. Da je bil v Kalaguri taronenške Hispanije²⁾ rojen, ne pa v Rimu, je dognano. Manj natančno se da določiti rojstno leto njegovo; vendar pa ni rojen leta 42. po Kr., kakor Dodwell³⁾ (*Annales Quintilianeae*) trdi, ampak okoli l. 35. Ker Kvintilijan sam omenja (IX, 3, 73), da je bil njegov oče učitelj govorništva (retor) v Rimu, prišel je gotovo vže v prvi mladosti v Rim, kamor so hodili mnogi nadarjeni mladenči iz vseh pokrajin rimske države likat se v raznovrstnih znanostih. Da je oče Kvintilijanov kot izkušen vzgojitelj in učitelj jako vestno svojo očetovsko dolžnost pri svojem sinu opravljal, svedoči nam vsestranska izobraženost in zdravi nazori o vzgoji in pouku, katere razvija Kvintilijan v govorniškem pouku.

¹⁾ Tacit. dial. c. 29.

²⁾ Sploh se je bila znanost in olika v Hispaniji, kjer so bili rojeni oba Seneka, Kvintilijan, Marcijal, Pomp. Mela, Lukan in Kolumela, vrlo razširila, posebno gramatika, zgovornost, filozofija in pesništvo. Kako naglo so se proizvodi rimske literature po Hispaniji in Galiji širili, kaže nam Horacij (Od. II, 20, 20, Epist. I, 20, 13.)

³⁾ Dodwell je v napominani knjigi vsa poročila o rojstvenem letu jako marljivo zbral, toda njegova sklepčna trditev, da se je narodil Kvintilijan leta 42. po Kr., ne vjema se z drugimi poročili. Kvintilijan sam pravi (VI, 1, 14), da je kot mladenič slišal pravdo proti Kosucijanu Kapitonu, ki se je vršila po pričevanju Tacitovem (ann. XIII, 33) leta 57; nadalje pripoveduje Kvintilijan (X, 1, 86), da je kot mladenič slišal od Afra Domicija, ki je leta 59. po Kr. umrl, mnenje o Vergiliju. Mladenstvo pa je pri Rimljanih se računalo od 17. do 30. leta in sicer prvi oddelek, *adolescentes maiores*, od leta 25—30. Tedaj pač ne gre rojstveno leto Kvintilijanovo po letu 35. po Kr. nastavljeni. Še več takih izjav Kvintilijanovih (X, 3, 12; X, 1, 24; VI, 3, 51) kaže, da se je Kvintilijan narodil med letom 30.—35. po Kr. Natančno dognati se rojstveno leto Kvintilijanovo ne bode dalo.

O svojih učiteljih pripoveduje Kvintilijan (I, 2, 23), da so dečke v razrede delili in red predavanja po duševni vzmožnosti določevali. Vsled tega so dečki za zmago vrlo tekmovali, ker je bilo najlepše v razredu prvemu biti. Vsak mesec so učenci tekmovali za prostore; in tako prvi v marljivosti niso ponehali, zadnje pa je boleost priganjala sramoto odpraviti. In to jih je bolj vzpodbujalo k učenju zgovornosti nego opominjanje učiteljev, varstvo dečkovodij in želje roditeljev.

(Konec prih.)

Učne slike iz prirodopisja.

Črvi.

Na podlagi 156. spisa, g'ej III. Berilo, stran 174.

a) Navadni črv. (Za nauk pripravi se več živih črvov.) Danes, otroci, prinesel sem vam tukaj nekaj živalic, katere gotovo vsi prav dobro poznate. Kako se imenujejo živalice, ki jih imam tukaj? To so navadni črvi. — Zakaj jim pa rečemo „navadni“ črvi? Zato, ker se med vsemi črvi najbolj pogosto nahajajo. Pravimo jim pa tudi podzemeljski črvi. Zakaj neki? Ker pod zemljo živé. — Tudi prstni črv. Zakaj pa tako? Ker po prsti rijejo. — Temu črvu se reče tudi deževnik ali glista deževnica. Zakaj deževnik? Ker pride po dežu na površje. — Zakaj pa glista, saj vendar to ni glista. Ker je človeški glisti podoben. — Koliko imen ima tedaj ta črv? Navadni črv, podzemeljski črv, prstni črv, deževnik, glista deževnica ali podzemeljska glista.

Vém, da ste navadnega črva že mnogokrat videli, a natančneje ogledali si ga pa gotovo še niste, zato je hočemo to mi danes tukaj storiti. Lepo poslušajte in pazite, da si vse dobro zapomnite! Kakšne podobe je truplo navadnega črva? Valjasto. — Kako debelo je? Kakor cev gosjega peresa. — Kako dolgo je? Meri do 3 dm. — Sestavljeno pa je iz mnogo majhnih obročkov ali kolobarjev.

Kakšno je truplo navadnega črva? Kako dolgo je? Kakšne podobe je? Kako debelo? Iz česa je sestavljeno? Iz kolikih obročkov je črvovo truplo? Iz 120—160. — So-li vsi obročki jednako debeli? Ne. — Črv ima v prvi tretjini telesa nekoliko tanjših obročkov, ki delajo tako imenovani pas; ta pas se pa po letu izgubi. Kaj imenujemo pri črvu pas? Ali pas vedno ostane? Če si truplo bliže ogledamo, vidimo, da je na jednom koncu priostreno, na drugem pa nekoliko zaokroženo in sploščeno. Na tistem koncu trupla, kateri je priozhen, so črvova usta. — Kakšno je truplo navadnega črva na jednej, kakšno na drugej strani?

Kje je tedaj prednja, kje zadnja stran? Kaj ima na priozhenem koncu trupla. Čemu je na ustnem koncu priozheno telo? Da ložje po zemlji vrta. — Telo je tedaj življenju živalice primerno vstvarjeno.

Prej smo rekli, da je truplo iz samih obročkov sestavljeno; vsi ti obročki so okrogli kot obroč ali prstan, le prvi, na katerem so navzdol obrnjena usta, je rilčast.

Pokaži črvovo glavo M.! Črv nima glave. — Ali ima črv oči? Tudi ne. — Reci tedaj: Navadni črv nima glave, pa tudi očij ne. Čudovito je pri njem

to, da vendar svetlobo občuti. Česar drugega še navadni črv nima? Tudi nog ne. — Poslušajte, hočem vam povedati, kaj ima namesto nog in kako se dalje pomiče. Razun prvega obročka, v katerem so usta, ima vsak drug na vsakej strani spodaj štiri grbe s kratkimi ščetinicami; torej vsak drug obroček skupaj osem. Kaj ima navadni črv namesto nog? Ščetinice. — Teh ščetinice s prostim očesom ne vidimo, pač pa je občutimo, če črva med prsti potegnemo od zadej naprej. S pomočjo teh ščetinice in pa s tem, da en obroček v drugega porine ter potem zopet raztegne se črv dalje pomiče. — Kaj ima črv namesto nog? Kako se dalje pomiče?

Kakšne barve je navadni črv? Rudečkaste. — Kaj mislite, ima li navadni črv tudi kri? Dá, ima jo in sicer rudečo mrzlo. Ponovi vse, kar smo do sedaj o deževniku povedali! (Učitelj naj med poučevanjem besede vzporednice na tablo napiše).

Zakaj rečemo črvu podzemeljski črv? Kje tedaj živi črv? V vlažni in mokrotni zemlji. — Kdaj pa pride navadno in najrajši na površje zemlje? Po noči in pa po dežju. Ponovi to R.!

Kaj veš o njegovej hrani? On žre na pol segnito listje in prst. — Ker je črvov zelo veliko število in so ti neizrečeno požrešni, gre mnogo črnice (črne rodovitne prsti) črvom skozi želodec. Vsled tega pa je postala jako rodovitna, takorekoč pognojena. Ponovi to Š.!

Da pa navadni črv toliko zemlje povžije, tega se lahko prepričamo, ako pogledamo velike kupi glistin, to so namreč tisti klobasasto zamotani kupčki, koje črv postavlja blizu svojega doma. Ti so v časih res tako veliki, da se nam skoraj neverjetno zdi, da bi jih zamogla tako majhna živalica napraviti. Glistina se pokaže. In vendar je temu tako! Kateri izmed vas je videl glistine! Kakšne barve so? Kaj še žre črv razven rahle zemlje? Na pol segnito listje.

Večkrat ste morebiti videli zjutraj, ko ste šli na vrt, v zemljo vtaknjene listke ali slamine bilke kakor da bi jih bili otroci v igri v zemljo posadili. Vedite, to storili so po noči navadni črvi. Kateri je kaj takega opazil? — Nam li črv s tem, da požre toliko zemlje ter jo spet od sebe da koristi ali škoduje? Koristi, ker dela zemljo rodovitnišo.

Ali nam ne dela navadni črv nobenega kvara? Dá, majhen kvar nam tudi dela, jaz Vam hočem povedati s čim. — Prej sem rekel, da žre črv razun prsti tudi trohljivo listje in slamo, razume se tedaj samo ob sebi, da se ta ponočnjak v časih dotakne tudi nežnih koreninice majhnih rastlin, koje so v vrtu vsajene. V cvetličinem loncu, v katerem se nahaja črv, začnejo cvetice veneti in se kmalu posušé, če se črv ne odstrani. S čim nam navadni črv koristi, s čim škoduje? — Ali zaslužijo tedaj črvi, da bi jih preganjali? Ne. Če bi pa bili v kakem vrtu res že preveč nadležni, tedaj je treba, da se gréde polijejo z vodo, v katerej se je kuhalo orehovo listje. Ta grenka voda jih prižene na vrh in lahko se poberó. Kako se odpravljajo črvi iz vrta, v katerem jih je preveč?

Samice odkladajo od meseca avgusta do jeseni svoja jajca v vlažna skri-vališča, kjer jih žarki pekočega solnea takój ne zadenejo. Mladi pridejo precej veliki iz jajec in so starim popolnoma podobni. — Kdaj in kam odklada samica svoja jajčeca? Kakšni so mladi, ko pridejo iz jajec?

Navadnim črvom škodujeta prevelika vročina, kakor tudi prehud mraz, zatorej se v velikej suši zarijó do 2, a po zimi do 3 metre globoko v zemljo. Kaj jim škoduje? Kaj stori torej črv? Čudovito je pri njem to, da, če ga pretrgamo ali presekamo, prednji del raste in dalje živi, a zadnji pogine.

Med živalmi ima mnogo sovražnikov, več ko se navadno misli. Najhujši sovražniki njegovi so: krt, jež, krastača, ribe, brošči, prešiči. Tudi človek jih pobira, jih devlje na trak ter je rabi pri lovu rib kot privabilo. — Kaj več o sovražnikih navadnega črva? — Kratka ponovitev vsega.

A. Kosi.

(Se nadaljuje.)

Izleti po Zgornji savinjski dolini.

(Botanično-potopisne črtice.)

Piseta: Kocbek & Žager.

Uvod. Gornjegraški okraj je radi svoje oddaljenosti od primernih občil neka — terra incognita — deveta dežela, mnogim nepoznata, da-si bi vsled naravnih lepot svojih zaslužila večjega zanimanja.

Vsak, kdor je imel priliko, občudovati Zgornjo savinjsko dolino, obrobjeno od raztegnjenega, z gostim drevjem obraslega pogorja, v katerem tú in tam vratolomne skale in pečine štrlé v sinji vzduh, kdor se je čudil raznolikim vršacem in slikovitim skupinam gorá, — pritrdil bode rad, da se omenjena dolina lahko kósa z najlepšimi kraji slovenskega ozemlja. Pa tudi ljudstvo, bivajoče v čednih vasicah in krasno ležečih trgih je daleč okrog znano kot pošten, delaven in miroljuben ljud. Da, še celó — povsod toli razvpit — Gorjane osramoti tvoje predsodke, ko te vselej gostoljubno vsprejme pod svoj krov, ponujajoč ti svoje najboljše jelo in pilo — „ovsenjak“ in „tepkovec“.

In ni ga menda razumnika, ki bi vže ne bil pohodil divne Solčave, ali vsaj čital in slišal o romantični „štajerski Švici“.

Tudi cvetana gornjegraškega okraja je zeló bogata gledé redkih, zanimivih in planinskih cvetok. Navzlic temu je še ipak malo ali nič znana.

Namen sledečim vsticam je torej, seznaniti dragega čitatelja, in če Bog dá — ljubeznjivo čitateljico, z vsemi zanimivostmi Zgornje savinjske doline.

In če se nama je posrečilo, da najdeva kakega potrpežljivega in prizanesljivega čitatelja najinim spisom, je najin trud popolnoma poplačan.

I. Dobrovlje.

Davno že želela sva si ogledati Dobrovlje s svojimi mnogimi in starimi cerkvicami in drngimi zanimivostmi. V ta namen priredila sva več izletov, od katerih se je prvi precej ponesrečil, ker nama je oče Pluvij, krmižljivo se držeč, pošiljal neprestano obilo nebeške mokrote.

Dobrovlj. precej raztegnjeno pogorje, deli Savinjsko dolino v večjo spodnjo in manjšo zgornjo. Glavni greben vleče se v polúkrogu od vzhoda (Letuša) proti zahodu do gorskega sedla ob Šanci, na vsaki strani pa se znižuje v neštevilnih brdih v dolino. Mnogi potoki, tekoči v ozkih dragah dobé od njega svoje vodé. Ob strmih bokih, nekaj tudi po slemenu, postavili so si z malim zadovoljni Gorjanci svoja stanovališča, katerih je vseh skupaj kakih sto.

1. Izlet na Čreto*).

Namenila sva se skozi vas Kokarje, potem po Suhi (graben) potovati na Čreto. Kokarje je kaj čedna vasica, z romarsko cerkvijo Matere Božje (podružnica Rečice) na prijaznem griču.

*) Dné 26. maja 1889.

Pravijo, da je ta vas dobila ime takó-le: Ko so ljudje dajali vsem in trgov imena, zbrali so se tudi možje v sedanjih Kokarjih in se posvetovali, kako ime bi dali omenjeni vasi. Nikakor se niso mogli zjediniti. Naenkrat zafrfra na plot velik petelin in zapoje: „V Kokarje grem!“ Možje pa so rekli: „No, naj se pa zove: Kokarje“.

Polagoma korakajoča po Suhi navkreber, pazila sva tudi na rastlinstvo. Ob potoku in v gozdu cvetele so: *Aposeris foetida* (smrdljivka), *Geranium phaeum* (rudeče-rujava krvomočnica), *Euphorbia amygdaloides* (kolesnik), *Ranunculus lanuginosus* (volnata zlatica), *Helleborus niger* (črni teloh — vže ocvetel), *Hacquetia Epipactis* (rumenkulja), *Vicia oroboides* (grahorasta grašica), *Melittis Melissophilum* (medenika), *Lamium Orvala* (velika mrtva kopriva), *Aremonia agrimonoides* (kamnik), *Asperula odorata* (dišeča pérla), *Mochringia muscosa* (mahov popkovnik), *Valeriana tripteris* (trolistna špajka), *Homogyne silvestris* (gozdni planišček), *Scrophularia vernalis* (pomladanska črnobina), *Polygala Chamaebuxus* in var. *purpurea* (ramšela), *Cardamine trifolia* (trolistna penusa), *Saxifraga cuneifolia* (klinastolistni kamnokreč), *Cytisus Laburnum* (nagnoj), *Viburnum Lautana* (medulovina), *Alchemilla vulgaris* L. var. β *subsericea* Koch (navadna hribja resa) in še mnogo drugih navadnih rastlin.

a) Pri Pečniku.

Hodila sva dobro uro vedno navzgor, ko začne deževati. Hotela sva se vrniti, kar se nama izmed zelenega bukvoja prijazno nasproti smehlja Pečnikov dom. Tú pa dobro si odpočiti in vedriti, misliva si ter stopiva v precej snažno gorjansko hišo. Domačinci naju gostoljubno sprejmejo, da si naju niso poznali, ponujajoč nama ovsenjaka in dobrega tepkoveca.

Gorjancem se v obče ne godí tako slabo, kakor se misli o njih. Po zimi Gorjane večinoma počiva, je ovsenjak in pije počasi svoj tolkec. Spomladi seje oves in krompir, katera dva pridelka mu dajeta glavni živež, ter se pečá z živinarstvom. V jeseni proda nekaj živine, po zimi nekaj lesa — če ga ima; tako dobi dovolj krajarjev, da zamore plačati nizek davek, kupiti sol in ob nedeljah, kadar gre v cerkev, še kak políček dobrega vinca popiti. S svojo usodo je prav zadovoljen in se ne preseli rad iz priljubljenih mu domačih hribov. Po gorah stopajo Gorjanci jako spretno, dočim ga hoja v ravnini zeló utruði in mu šibi kolena. Zato pravijo, da si počijejo še le, ko gredó nazaj v hrib vračaje se iz doline domov.

Ko sva se nekoliko okrepčala in udomačila, napeljeva pogovor na raznótere reči. Ker sva videla, da Gorjanci tudi šalo umejo, sva se prav živahno zabavala. Naposled prinese starejši sin citre ter zasvira na-nje — za samouka še precej dobro — par veselih komadov. Citre bile so pač primitivne. Ko sva ga vprašala, zakaj imajo samó 7 strun, odgovoril je, da to niso prave citre nego le „citre na biglo“. Zvok se namreč vznbuja z majhno biglico, ne pa s prsti; od tod smešno ime opisanega instrumenta.

Domačini in vasujoča dekleta zapela so še nekaj nabožnih pesem. Pri tej priliki naj omeniva, da je mati Pečnica v 3. redu sv. Frančiška. Kadar kaj pripoveduje, ponavlja često rek: „Bog mi žegnaj piti in jesti!“

Povpraševala sva nazadnje tudi po národnih pripovedkah. A rekli so nama, da ne vedó nobene. Še le, ko sva jim dala korajžo s pripovedovanjem šaljivih in drugih dogodéb, postala je mati Pečnica mehka in je pričela razkladati svojo robo.

V naslednjem podajeva dragim bralcem nekaj slišanih, a še nikjer objavljenih

b) národnih pripovedek.

Kristus in sveti Peter.

Nekoč prideta Kristus in sv. Peter mimo dveh možev. Prvi je v potu svojega obraza neko grobljo razkopaval, drugi pa v senci blizu mlake sedel.

Peter ju vpraša, kaj delata. Prvi mu odgovori: „Grobljo razkopavam, ker bi rad, da bi tukaj kaj rastle“. Drugi pa pravi: „Jaz pa mlako sušim, ker bi rad na tem mestu kaj vsejal“. Sv. Peter pa jima reče: „Tukaj v groblji bode vže rastle, saj mož tudi zasluži, da mu zemlja kaj obrodi, ker se trudi; a v mlaki ne bo rastle ničesar“. In to je še dandanašnji tako: v groblji raste rado, če kaj vseješ, v mlaki pa nič.

* * *

Učenci Kristusovi so vse zapustili in šli za svojim učnikom. Tako je tudi Peter, ki je bil oženjen, zapustil svojo ženo in šel za Kristusom. Žena pa, ki je pregrešno živela, je umrla ter prišla v pekel. Ko некоč sv. Peter in Kristus po svetu potujeta, pravi sv. Peter Kristusu: „Učenik, prosim te, rešiva mojo ženo iz pekla“. Kristus odgovori: „Naj ti bo! Vzami leskovo palico, 3 leta staro, naveži na-njo konoplino lakinje (liče) ter je spusti v pekel“. Peter vse tako stori in pomoli konoplino liče v pekel. Prijelo se je nanj mnogo duš, mej njimi tudi duša Petrove žene. Ta je bila hudobna in jako nevošljiva. Ko tedaj Peter začne duše iz pekla vleči, zavpije ona na ves glas: „Peter stresi! stresi!“ Peter močno strese palico in vse duše padejo nazaj v pekel.

Kar je enkrat pogubljen, se ne dá več rešiti.

Štiriperesna detelja.

V neko vas je prišel komedijant, ki je kazal raznovrstne umetnosti. Ljudje so kar vreli skupaj in se čudili spretnemu glumaču. Mimo pride deklica z jerbasom detelje na glavi. Ljudstvo se je ravno čudilo petelinu, ki je dolgo bruno po cesti vlekel. Deklica se nasmeje in reče: „Kako se vendar morete čuditi temu petelinu, ki ne vleče druga nego škopnato bál (slamno bilko)?“ Deklica je namreč v jerbasu imela deteljo s štirimi peresci, katera ima skrivno moč v sebi, da človek imajoč isto pri sebi uvidi takoj vsako sleparijo.

Ko glumač to zasliši, skoči hitro k deklici ter ji prevrže jerbas z glave. V tem trenutku je bila tudi ona popolnoma omamljena in je videla, kako mali petelin tako veliko in debelo bruno po cesti vlači. Razun tega jo je še komedijant kaznoval na drugi način in osramotil. Deklici se je zdelo, da hodi po vodi do kolena; zato je začela skakati ter je janko do kolena vzdigovala, kakor bi res vodo bredla. Ljudje pa so se ji na glas smijali.

Rojenice.

Ko se je Judež Iškarjot rodil, proročevale so rojenice, da bo on svojega očeta ubil, mater za ženo vzel in Odrašenika prodal. Ko mati to sliši, vrže ga v vodo. Voda ga prinese na grablje pri nekem mlinu. Mlinarju se je deček smilil, zato ga je iz vode potegnil in pri sebi obdržal.

Judež je bil jako hudoben deček. Mlinarjevega sina je zelo črtil in se vedno tepel ž njim. Enkrat ga je na paši ubil. Zbežal je in stopil daleč tam pri nekem gospodarju v službo. Gospodar je bil pa njegov oče. Tù se Judežu ni dopadlo. Ker se z gospodarjem nista mogla pogoditi, ga ubije. Gre naprej in gre k neki vdovi. Vdova pravi: „Mož mi je pred več leti odišel in ker ga ni od nikod nazaj, vzami me ti za ženo“. Judež se ne premišlja dolgo in vzame vdovo za ženo. Ta vdova je bila pa njegova mati. Ko sta skupaj živela, je videla žena na Judeževem desnem rebro neko znamenje in spoznala v njem svojega sina. Začneta se o tem pogovarjati. Naposled razodene mati svojemu sinu proročevanje rojenic. Judež se prestraši ter ves potr odide od svoje matere rekoč: „Zdaj pa pojdem iskat tistega, kateri grehe odpušča, in ne jenjam poprej, da ga najdem“. — Res je šel Judež Kristusa iskat. Ko ga je našel, hodil je za njim, nazadnje ga pa izdal sovražnikom. Tako se je proročevanje rojenic nad njim popolnoma izpolnilo.

Vesela, da sva tudi nekaj narodnega blaga nabrala, poslovala sva se od prijaznih Gorjancev ter se podala na Črto, kamor sva prišla v pol ure hoda. Ker je iz mežavega neba neprenehoma dež v curkih lil, opustila sva vse drugo preiskovanje in se po drugem potu podala domov. Vsa premočena dospela sva srečno v Gorico, upajoča, da nama bodo bogovi gledé vremena prihodnjič naklonjenejši.

Književna poročila.

Knjižnica Družbe sv. Cirila in Metoda. Na svetlo daje in zalaga družba. III. zvezek. Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik, 15 kr., 100 izvodov vkup 12 gld.

V prvih dveh zvezkih podala je družba naši mladini par prav lepih podob iz zgodovine avstrijske, v tretjem zajela je snov iz zgodovine slovstvene; tudi s tem je zadela pravo, sicer že zato, ker še nam doslej nedostaja spisov, v katerih se razpravljajo oddelki domače zgodovine slovstvene v občno mični obliki. Donašal je sicer v tej stroki za naše namene nekoliko Vrtec, toda ko bi slikal tudi tako popolne podobe, kakoršna je v napominani knjižici Vodnik-ova, istega učinka doseči ne more, ker jo bralec sprejema v odlomkih.

O žitku naroda slovenskega sliši lajik jako malo, najlaglje še o njem kaj izve iz slovstveno zgodovinskih slik. Ocenjaje naš spis iz tega stališča moramo reči, da se v to svrho ne bi moglo kaj boljšega izbrati, kajti Vodnik je sredotočje svojedobne kulturne zgodovine slovenske in kdor je opisal delovanje njegovo, spisal je ob enem povestnico jako zanimive dobe slovenskega naroda. V tem oziru imamo le eno željo: Vodnik naj je tudi v knjižnici družbe svetega Cirila in Metoda spisom te vrste — vodnik.

Objavila se je črtica o prvem našem pesniku povodom odkritja njegovega spomenika v Ljubljani, češ da tudi mladina zve dogodek zadnjih dni rožnika t. l. in ga uvaža ter slavljenca časti zvestim srcem, polnim ljubezni in hvaležnosti.

To bode gospod pisatelj dosegel. Besede šle so mu iz srca in bodo toraj zopet šle v srce. Jezik je v obče lahko umljiv, pravilen, lep, na nekaterih mestih krasen in bode mladega bralca za svojo lepoto gotovo navdušil. Često in umetno vpletene so med narekovajema besede Vodnik-ove, ki storijo dikcijo še čvrstejo. Kar tiče snovi, ni je preveč, ne premalo, prav toliko, kolikor zanima in da je podoba jasna. Poleg tega ostal si je gospod pisatelj vedno svesten, da piše za mladino, katero je treba ne le učiti ampak tudi izgajati. Zatorej rišavši zadnje poteze kake lastnosti Vodnik-ovega značaja bralca rad opozarja in nazivlja, da posnema lepi vzor. — Pa si je bil gospod pisatelj tudi vedno svesten, da piše za mladino, katera sedi na klopih ljudske šole? Škoda, da je v tem oziru tú in tam mejo dovoljenega prekorasil. Sem štejemo n. pr. „da se spravi na pevskega konja (Pegaza)“ str. 26; „uprezati Pegaza v galejo“ str. 28; „Vodniku samemu zdel se je pozneje bolj tečen požir iz hladnega vira Savice, kakor pa taki preumetni vzdih do slovenske Vile“, „Vodnik-ova modrica je čvrsta Gorenjka, krepka, rdečelična hči narave itd.“ str. 30; „Vodnik-ove zasluge so bolj relativne (odnosne) cene, nego absolutne (zdržema), kakor n. pr. pesnika Koseskega“ str. 55. Vkljub temu imeli bodo učenci ljudske šole s knjižico veliko veselje, iz nje pa mnogo koristi. Kakor se vidi pri baš navedenih stavkih, so učencem neumljive besede tolmačene, kar je treba in prav. Izvrstna so retorična vprašanja na strani 54: „Kdo je prvi slovenski pesnik? Kdo je prvi slovenski časnikar?“ itd., dokazujejo, da je bil Vodnik res vodnik svojemu narodu. H koncu naj še omenimo nekaj gledé razdelitve snovi in nadpisov pri oddelkih. V prvem oddelku opisuje se pod naslovom „Dijak“ življenje Vodnik-ovo od rojstva do nove meše. Vodnik-ova leta doma, v ljudski šoli in sploh do časa,

ko je postal dijak, naj bi imela, zlasti pa, ker so v knjigi za mladino te dobe, poseben naslov, n. pr. „Vodnik otrok“ in sicer zategadelj, da mladi bralci to epoko za prihodnji razvoj bolje ceni in ne misli, da so za svojo osodo odločilna le leta dijaška. Pri oddelku v katerem se pripoveduje o smrti našega duševnega orjaka, kazal bi nadpis „Vodnik-ove zadnje ure“ menda bolje, nego „Mrlič“.

G. M.

Iz „zaveze slovenskih učiteljskih društev“

Šiv. 23.

V seji direktorija, 12. julija t. l., razgovarjalo se je o sklicevanju seje upravnega odbora „Zaveze“: Poslal se je sledeči poziv gg. odbornikom upravnega odbora:

Slovensko učit. društvo, kakor „narodna šola“ in „učit. vdovsko društvo“ imajo navadno vsako leto ob enem mesecu septembra svoj občni zbor. Tudi upravni odbor „Zaveze“ ima nujne stvari obravnavati, kakor določitev kraja in časa prihodnjega občnega zborovanja, — končna določitev raznih peticij itd. Obračava se toraj vljudno do Vas, da nam določite čas, ob katerem bi se lahko udeležili te seje. Zgoraj omenjena društva ravnala se bodo po nas, toraj Vas prosiva nujnega odgovora!

V Ljubljani, dne 17. julija 1889.

Za direktorij:

A. Razinger l. r.,
preds. namestnik.

Jos. Maier l. r.,
tajnik.

Dopisi.

Iz Ptujске okolice. (Učit. društvo.) Naš shod dne 4. julija t. l. v ptujski okoliški šoli bil je zopet lep dokaz zavednosti in bratovske ljubezni med učitelji tega okraja. Zbralo se nas je 25 učiteljev, med njimi gg.: J. Rupnik od sv. Marjete in Fr. Lovrec od Št. Vida, katera sta društvu na novo pristopila.

Po odobrenju zapisnika sledila je rešitev I. naloge letošnje uradne konferencije: Kako boše šolski poduk to, kar bi naj bil: vzgojevalen poduk. Na občno prošnjo nam prečita poročevalec gosp. Zopf svoje misli in načela o tej nalogi. Po prečitaniu sestavka, ki je bil poln važnih nazorov, povzetih iz lastne skušnje ali ped. spisov, še je vsak navzočnih pristavljaj svoje misli. Konečno še g. Zopf glavne točke in načela enkrat ponavlja. Iz celega pogovarjanja se je razvidelo, kako vspešno na učiteljevo izobraženost vplivajo mnogovrstni in dobro prevdarjeni spisi, ako se pri zborih pretresujejo in uvažujejo. II. nalogo: „Izbor in razdelitev pesmi za eno- do štirirazrednih ljudskih šol“, je dobro roševal g. D. Serajnik. — Tudi predavanje g. Grebenc-a je po istem zanimivem in kratkočasnem potu napredovalo ko zadnjič.

Mirko.

Ljutomer. Razne okolščine so me zadržavale o letošnjem delovanju ljutomerskega učiteljskega društva poročati. Vendar hočem takrat kolikor mi bo mogoče zamujeno popraviti. Tedaj pro prmo: društvo je imele do sedaj pet zborovanj, od teh 4 v Ljutomeru in 1 na Cvenu. Prednašali so gg. Kryl „o oblikoslovju v narodni šoli“, Pušenjak „o napakah pri domači vzgoji“ in „o umetnih rojih ter čebelarstvu sploh“, Schneider „o nižjih živalih našega okraja“ in Freuensfeld „o letnem poročilu ljutomerskega okraja“. Največe važnosti je zadnje. Društvo je namreč po predlogu g. Freuensfeld a sklenolo izdati letno poročilo celega okraja po sledečem načelu: Prvi del ima obsegati nekatera poučna berila, drugi pa šolska naznanila, učiteljsko osobje ter sestanek

krajnega šolskega sveta vsake šole. Da se stroški za to delo lahko poravnajo, sicer samo deloma, so posamezni krajni šolski sveti neke svotice darovali, za kar njim bodi izrečena presrečna hvala.

Prihodnje zborovanje boe dné 1. avgusta v Ljutomeru. Na dnevnem redu je nadaljni pogovor o letnem poročilu in pogovor o konferenčnih vprašanjih.

Jako rad bi poročal, da se naši gg. tovariši in tovarišice za društvo zanimivajo, vendar tega ne smem, ker bi ne bila resnica. Obiskovanje društvenih shodov je kaj malomarno in najboljše se v tem oziru odlikuje ljutomerska deklška šola. Vzrok temu je, da tudi zunanji udje izostajajo ter se izgovarjajo, češ, zakaj bi hodili k zborovanju ko še pa ljutomerski udje izostajajo. Prav veselilo bi me tedaj, ko bi zamogel prihodnjič poročati, da je bilo zborovanje mnogoštevilno obiskano.

Kóvačić.

Št Jur v Slov. gor. — Pri potovalnem zborovanju našega uč. društva sebralo se je 4. dan julija t. l. v dično okrašeni šolski sobi pri sv. Rupertu 11 udov. Po pozdravu predsednikovem in po prečitaniu in odobrenju zapisnika od majnikovega zborovanja priobči nam g. predsednik dva dopisa: v zadnjem zahvalo plem. g. Pavič-a, bivšega mariborskega okr. glavarja in občeznanega prijatelja šole in učiteljstva, za skazano mu pozornost povodom njegovega avancementa k deželnemu vice-predsedniku v Zari, h katerej častni službi mu je naše društvo doposlalo čestitko.

Sedaj sledi predavanje: „Dišave šolskemu pouku“ (J. Černko). Govornik smatra dišave šolsk. pouku ova sredstva, ki služijo v ta namen, da bi se otroci pridobivali za šolo in vnemali za pouk, ter da bi se njih srea po vplivu teh „dišav“ raje odpirala vsemu dobremu, blagemu, lepemu, vzvišenemu. Po rabi teh „dišav“ preminola bi v šolah premnogokrat vladajoča in duhomorna suhoparnost, okornost in nestrpljiv pedantizem. Otroški duh bi ne dihal več težek vzduh, marveč nebo mirne veselosti in žarki vedrega in dobrega srea bodo mu krepčali dušo in telo; bivanje v šolski sobi mu bo prijetneje; z veseljem se bo podajal otrok na pot v šolo, radosten se bo napotil po končanem pouku domov. Po tem takem bomo učitelji — odgojitelji pripomogli k obrozenju obilo zlahtnega sadu. — V daljni svoji razpravi navéde govornik take dišave za vse šolske predmete, ter je v mičnih izgledih navzočim priobči. Za take „dišave“ šolskemu pouku smatra on privesti, resnične zgodbe, basni, pravljice uganke, pregovore in izreke, nedolžne šale skrivnostne račune, petje razun pevske ure, telovadske igre, igre sploh in igra s petjem. Občno pozornost in zanimivanje vzbudilo je pri poslušaleih takozvano „skrivnostno računanje.“

V drugem govoru „O vporabi šolskega časa“ nam podaje g. naduč. J. Ješovnik dokaj tehtnih vodil, ki so vsakemu vestnemu učitelju zelo dobrodošel kažipot pri njegovem poslovanju in delovanju na šolskem polju, meneč da ne zadostuje dolžnosti in postave samú vedeti in znati, marveč jih tudi vestno izvrševati. Po končanem predavanju vname se živahen razgovor o tem predmetu; naposled stavi g. Budna predlog, naj bi se ti dve jedrnatí predavanji spojili v eno celoto; v njuni celoti dali bi „sliko dobre šole; v to svrho vabi g. Budna k sodelovanju vse v našem okraju delujoče učiteljstvo. Po takem pridobljen izvod bi se pomnožen razposlal na vse šole našega okraja in bilo bi umestno, to zakladno škrinjico v začetku šolskega leta pri prvi domači učiteljski seji so trudnikom odpreti. Predlog, da naj g. Budna prevzame ta dva referata in s pomočjo in sodelovanjem gg. kolegov dovrši to lepo nalogo, se sprejme.

Prereševanje pravil našega uč. društva se radi poznega časa preloži na prihodnje zborovanje.

Nasvet: Šolski voditelj, ki ima šolsko mladino svojega šolsk. okrožja v evidenciji in je tedaj pri njem inmatikovana (v šolsko matico vpisana), pa drugod šolo obiskuje, naj se toliko pobrine, da popraša dotična sosedna voditeljstva, če ovi otroci res ondi šolo obiskujejo ali ne, na kar se naj zanesljivo odgovori, da se pod takimi slučají mnogokrat skrivajočim šolskim begunom na

sled pride ter postavno ž njimi ravna. — Take in druge manj važne uradne zadeve dadó se po „uradnih dopisnicah“ (25 komadov 4 kr.) po kratkem potu rešiti. Ta predlog se enoglasno sprejme.

Po končanem zborovanju nam pokaže g. nadučitelj Ješovnik nov Alweilerjev aparat za zatiranje strupne rose ali peronospore in kakó se ž njim škropi. Njegova priročnost, delujoča sila in lahka uporaba se pohvalno konstatuje. Da bi le tudi zdaten vspeh kronal delo, koder se rabi ta aparat.

Prihodnje zborovanje bo meseca avgusta, eventuelno septembra pri sv. Benediktu v Slov. goricah, katerega vdeležiti se prijazno vabijo vsi udi, tedaj tudi tisti, ki so nas do zdaj že mnogokrat s seboj prisotnostjo počasili. J. Č.

Iz Središča, dné 16. julija. Vsled društvenega sklepa z dné 6. junija t. l. zborovalo je Ormoško učit. društvo v četrtek, dné 2. julija v šolskem poslopu pri Velikej nedelji. Z veseljem moram konstatovati, da je bila udeležba te skupščine prav mnogobrojna in g. poročevalec naš, ki je v dveh poročilih v „Popotniku“ o slabej udeležbi naših zborovanj tarnal ter bičal malomarneže in „mlitavce“, izvestno bi se bil razveselil videti izmed 19 udov, katere naše društvo šteje, 15 prisotnikov (12 učiteljev in 3 gospd. učiteljice — katere se, hvala jim, prav resno brigajo za društvo in nja delovanje), a žal to pot pa smo se po njem v društvu zaman ozirali. Izmed društvu došlih pisem omenim pozdrav g. Strelca iz Sv. Jurija na Ščavnici, koji dopis je bil za zadnje naše zborovanje in praznovanje 20letnice šolsk. postav namenjen, a nam je tedaj prekešno došel. Izvrstne misli o sedanjej šoli, učiteljstvu in njih samostalnosti so nas vse navzoče prijetno presenetile in med čitanjem dotičnega pozdrava se je iz srednic prisotnikov slišalo „živel naš kolega.“

Gosp. Kosi iz Središča razpravljal je za tem o prvem vprašanju letošnje uradne konference. „Kako bode šolski poduk to, kar bi naj bil: vzgojevalen poduk.“

Govoril je naj poprej o važnosti vzgojevalnega poduka v obče ter našteval terjatve, katerim ima zadostiti, da je v resnici vzgojevalen. Učitelju treba paziti na obliko in množino učne tvarine, na način podučevanja samega ter na zunanje razmere, v kojih se podučuje.

Teze, kateri je predavatelj koncem svoje razprave stavil in ki so se vse jednoglasno vsprejele so nastopne: Da bode poduk v resnici to, kar bi naj bil, namreč vzgojevalen je treba 1. da učitelj obrača vso pozornost onim predmetom ljudske šole, katerih poduk neposrednje služi odgoji; — 2. da skrbi za to, da postane učno gradivo popolnoma učenčeva duševna svojina, t. j. učiteljev poduk bodi temeljit; — 3. da je njegov poduk jasen in razumljiv ter da pazi pri izbiranju učne tvarine tisti krog izkušenj in misli, kateri se v otroku že nahaja; — 4. da gléda na to, da zadobé posamezne predstave poduka med seboj notranjo zvezo; — 5. Oblika učnega gradiva naj bode sposobna, da obvaruje učenca lenobe in dolgočasnosti ter da vzbudi v njem samohotno pazljivost.

Ker za ostala konferenčna vprašanja ni bilo nobenega drugega poročevalca prisotnega, se oglasi g. predsednik Rakuša ter vpraša navzoče, jeli želé, da jim prečita — ker še vse naloge izvršil ni — svoj uvod k razpravi tretjega konf. vprašanja „Kako se naj rabi šolarska knjižnica kot pospeševalno sredstvo šolske svrhe — kaj in kako naj učenci izvan šole čitajo?“

Ponudba se radostno sprejme in g. Rakuša govori na to o splošnej nalogi ljudske šole in o sredstvih to zadačo izvršiti ter prišteva k slednjim dobro urejene in prav uporabljene šolarske knjižnice, ki v formalnem in materialnem oziru vplivajo na gojenca. Da si je bil samo „uvod“, kar nam je g. poročevalec podal, vendar je v njem skoraj vse na kratko označil, kar se pri razmotrivanju tega vprašanja sploh omeniti dá in tako navzočim pokazal, kako bi se dalo po njegovem mnenju tretje vprašanje iz vsporeda letošnje uradne konference rešiti. —

Ker imamo 8. dan prihodnjega meseca učitelji ormoškoga okraja uradno konferencijo, izostane v avgustu mesečno zborovanje našega društva in se torej vsled sklepa še le, 5. sept. zopet v Ormožu zberemo, da ondi zadnjikrat zborujemo v šolskem letu 1888/89 ki hiti h koncu. A. K.

S Primorja. (Poslano.) Opozorjen, da se v 13. l. cenjenega „Popotnika“ nahaja dopis „Iz Istre“, ki se na prav neljubeznivni način spominja moje malenkosti, oskrbel sem si omenjeno številko, da se osvedočim, česa se prav za prav tiče. Prebravši dopis, sklenil sem takoj, da pošljem „Popotniku“ stvaren popravek. Zanašaje se na Vašo nepristranost in resnicoljubnost, prosim Vas zatorej, gosp. urednik, da vzprejmete v prihodnjo številko Svojega lista sledeče vrste:

1. Kar se tiče prvega dela dopisa „Iz Istre“, ne odgovarjam ničesar, ker je stvar bila vže dognana o svojem času. Čemu je zopet premlevati?

Gledé drugega dela gori omenjenega dopisa „Iz Istre“, misli si pač bode marsikoji tovariš, ki ne čita Tržaške „Edinosti“, Bog si ga vedi, s kakim sramopisom si je ogrehotil dušo — Gradimir. Da si vsak lahko sam osnuje svojo sodbo o tej stvari, priobčujem dotične vrstice, katere sem pisal v „Edinosti“, od besede do besede. Najprej opisujem „besedo“ v Kozani ter ocenjujem posamične pesmi po njih glasbeni vrednosti. Slednjič pa pravim o kozanskem učitelju, g. H. Volariču, znanem slovenskim skladatelju:

„Kdor nepristransko sodi, mora reči, da je bila kozanska veselica kaj vesela. Jaz za svojo osobo smelo trdim, da bi bilo tako izborno petje, kakoršno smo slišali v Kozani, celó pevcem in pevkinjam v Ljubljani — v slovenskeji metropoli — na čast. Iz tega je lahko uvideti, koliko se je moral truditi mož, da je priproste kmetske ljudi privel do tolike dovršenosti v petji. On je bil duša kozanske veselice, bil je, ob kratkem rečeno: vse v vsem! Kdo bi zatorej ne vedel hvale in zahvale takemu možu, kdo bi ne podpiral tega Eterpinega ljubljence? In vender, žalostno, a resnično je, da se v njem od neke strani duši veselje do muzike, veselje do neumornega delovanja za narod! Žalostno, a resnično je, da ta izredno nadarjeni mladi mož pri obstoječih okolnostih“ nima dosti upanja do „boljše prihodnosti“, dočim se marsikoji „ubožec v duhu“ njegovega stanu redi in masti ob službi, ki so mu jo naklonila vsa druga „svojstva“, le z možnost ne. A to ni jedini slučaj pri učiteljstvu, da se resnično lep talent pozabljen mora potikati po odljudnih vasicah, dočim se kak praznoglavi klečeplaz ali „Protectionskind“ šopiri v najlepší in najboljšeji službi!...“

Zdaj pa vprašam: Kdo mi more dokazati, da bi bilo v teh besedah kaj neresničnega? Je-li vredno, da se isterski tovariši zaradi tu izražene resnice toliko repenčijo? — — „Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus“. Kar se slednjič tiče g. Volarič-a samega, izjavljam, da nisem pretiral njegove hvale. Mož je vreden vsega spoštovanja, kajti ga dičijo lepa svojstva duha in srea. Vrhu tega je umeteljnik po milosti božji, na katerega smemo biti učitelji ponosni: Kaj je nekda bil in koliko je studoval, po tem se ne vpraša. Talentovan človek si sam pridobi to, kar navadnik po dolgotrajnih studijah. Dokazov o tem imamo v vsakej literaturi dovolj. Primerite le nemškega Rosegger-ja! Goethe pravi:

„Es bildet ein Talent sich in der Stille,
Sich ein Charakter in dem Strom der Welt“...

Samo toliko gg. tovarišem „iz Istre“. Na drugo — posebno na podlo govoričenje o pisateljskem mojem imenu — molčim! „Ne dajte se motiti nekaterim zavidnim Vam tovarišem ter še nadalje krepko delujte za narod naš!“ Tako mi je pred kratkim dejala spoštovana rodoljubna oseba. In jaz se hočem tega sveta tudi držati!... Gradimir.

Novice in razne stvari.

[Shod galiških učiteljev] je na predlog učitelja Kazienke pred kratkim sklenil izreči nadvojdu Rainer-ju zahvalo za zagovarjanje šole proti knezu Lichtensteinu.

[Uradne okrajne učiteljske konferencije] se vršijo letos in sicer: 30. dne julija za učitelje logaškega okraja v Cerknici; 31. dne julija za učitelje kočevskega okraja v Sodražici; 1. dne avgusta za učitelje ptujskega okraja v Ptuj, — 3. avgusta v Krškem za učitelje krškega okraja in 8. avgusta za učitelje ormoškega okraja v Ormožu.

[Direkcija c. k. zaloge šolskih knjig] izdala je 1. dne julija nov katalog svojih učnih knjig, ki pa se od lanskega malo razlikuje.

[Izpiti zrelosti na Ljubljanskih c. kr. učiteljskih] so se vršili med 1. in 9. dnem julija t. l. Pri teh izpiti so bile te-le gospodičine kandidatnje: Bučar Terezija, Burian Viljeldina, Cidrich Marija, Clarici Rozalija, Divjak Angela, Fortuna Jozefa, Furlan Irma, Götzl Pavla, Huth Berta, Jamšek Marijana, Lesković Olga, Mlakar Marija, Moos Ana, Moos Marija, Petrovič Ana, Pettauer Pavla, Poglič Ida, Praprotnik Ana, Sajovic Marija, Schuller Kristina, Sjeberer Izabela, Sittig Elvira, Strecker Marija, Suppan Nikolina, Suwa Pavla, Šigon Marija, Tavčar Viktorija in Thienel Albina; dalje še zasebnici: Gutnik Frančiška in Tavčar Marija. Potem naslednji gg. kandidatje: Albrecht Luka, Armič Josip, Cerar Ivan, Falk Aleksander, Gorjup Pavel, Horvat Rudolf, Kambič Peter, Kohlbezen Albert, Megušar Rihard, Novak Josip, Plhak Hugo, Sadar Vendelin, Schechel Alojzij, Sič Albert, Stritar Josip, Vohinec Edvard, Vole Emil, Wider Karol, Zupan Ivan, Pretnar Henrik in Korbar Avgust. Izpiti so se izšli tako-le: 2 kandidatnji ste napravili izpit z odliko, 3 so bile za dva meseca zadržane (v zgodovini in geografiji); vse druge dobile so spričalo zrelosti. — Iz mej kandidatov so bili tudi 3 za dva meseca zadržani (tudi v zgodovini in geografiji). Po „U. T.“

[Šolske pesmi.] Da se odzovem vsem onim g. tovarišem, ki so do sedaj prašali po III. stopnji Šolskih pesmi, naznanjam, da se ta že pridno tiska in bode okoli začetka septembra na svitem. Gabrijel Majcen.

Vabilo. Gornjegradsko učiteljsko društvo zborovalo bode 1. avgusta točno ob 10. uri dopoldne v gornjegradski šoli sè sledečim sporedom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Razmotrivanje letošnjih konferenčnih vprašanj. 4. Nasveti in prosti govori. K polnbrojnej udeležbi vabi vljudno odbor.

Vabilo. Šmarijsko-Rogatsko učiteljsko društvo ima svoje mesečno zborovanje v četrtek 1. avgusta t. l. o 11. uri predpoludne v Šmarju sè sledečim sporedom: I. zapisnik; II. dopisi; III. „razgovor o predlogih g. A. Gabršček-a“ gov. IV. Debelak; IV. „o bučelarstvu“, nadaljuje Fr. Ferline; V. „razgovor o konferenčnih vprašanjih; VI. predlogi. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Poziv!*)

Podpisano uredništvo daje na znanje, da prireja IV. izdajo svojega

„Popotnik-ovega koledarja za slovenske učitelje“
za 1890. leto.

Da se učiteljski osebni imenik (šematizem) v tej izdaji pospne do neke popolnosti, vabimo vse p. n. učiteljstvo slovensko k sodelovanju.

V prvi vrsti prosimo slavna šolska voditeljstva, da nam blagovoljno naznanijo

*) Slavna uredništva slovenskih listov vljudno prosimo, da ta poziv blagovolijo v Svojih listih brezplačno ponatisniti.

1. Število otrok ob koncu šolskega leta, oziroma po stanju z 15. avg. t. l. in sicer: *a)* dečkov in deklic, ki so dolžni šolo obiskovati, t. j., ki stojé v starosti med 6. in 14. letom; — *b)* dečkov in deklic, ki šolo obiskujejo. (Kranjski in primorski p. n. gg. voditelji naj zapišejo vsakdanje učence posebej in povnavljavne posebej).

2. Vse spremembe, ki so se ali z ozirom na zavod sam ali gledé učiteljskega osebja na njem vršile od 1. novembra 1888. do sedaj (15. avgusta), oziroma, ki se bodo v kratkem še gotovo vršila. Naj se ne pozabi na učit. osebe, ki so v tem letu iz učiteljstva izstopile (Vzrok izstopa!) — Ker se je od več strani izrekla želja, naj bi šematizem zadržal tudi vpokojene učiteljske osebe, tako prosimo, da se nam naznanijo tudi

3. imena, karakter in slednja služba ter natančna adresa takih vpokojenih gg. tovarišev, ki eventuelno v šolskem okrožju prebivajo.

4. Tudi če se je znabiti spremenilo kaj gledé zadnje pošte itd. itd

V drugi vrsti — in to posebno — prosimo pa vse tiste častite tovariše in ljubeznjive tovarišice, gledé katerih se nahajajo v III. letniku „Pop. koledarja“ kakoršni koli napačni podatki, naj blagovolijo nam dotične nedostatke natančno obznaniti, ter uredništvu pripomoči, da je popravi.

Sploh bodemo za vsako dobrohotno opazko in za vsak nasvet hvaležni ter se tudi nanj ozirali, ako le ne prekorači okvirja, v katerem se nam je gibati.

Ker nam je mnogo na tem, da zagleda „Popotn. koledar za slov. učitelje“ za 1890. l. že vsaj meseca novembra t. l. beli dan, pač nujno prosimo, da se dotični popravki, oziroma podatki depošljejo najpozneje do 18. avgusta t. l. podpisnemu uredništvu, katero se za vsako uslugo vže naprej zahvaljuje.

Maribor, dné 25. julija 1889.

Uredništvo „Popotnika“,
Reiserstrasse 8.

NATEČAJI.

Štv. 505.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli v **Preborju** se umešča podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. razredu in prostim stanovanjem definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci za to službo naj vložijo svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenege okr. šolsk. sveta do **25. dne avgusta t. l.** pri kraju. šolskem svétu v **Preborju**, okraj Kozje (Drachenburg).

Okr. šolski svét Kozje, dné 16. julija 1889.

Predsednik: **Kankowsky s. r.**

Štv. 293.

Podučiteljsko mesto.

(Opetni razpis.)

Na štirirazredni ljudski šoli v **Reichenburgu** se umešča podučiteljsko mesto z dohodki po III. plač. razredu definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci za to službo naj vložijo svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenege okrajnega šolskega sveta do **25. dne avgusta t. l.** pri krajnem šolskem svétu v **Reichenburgu**.

Okr. šolski svét Sevnica, dné 16. julija 1889.

Predsednik: **Kankowsky s. r.**

Štv. 544.

Učiteljsko oziroma podučiteljsko mesto.

Na trirazredni ljudski šoli v **Videmu** se umešča učiteljsko, ev. podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. razredu definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenege okrajnega šolskega sveta pri kraju. šolsk. svétu v **Videmu** do **25. dne avgusta t. l.**

Okr. šolski svét Brežice, dné 16. julija 1889.

Predsednik: **Kankowsky s. r.**